

ct

Una casa a l'est

de
Laura Mihon

traduïda per
Elm Puig i Mir

(fragment en català)

2. L'ARXIU

ARXIVER

Tres quarts de nou del vespre. La sala, buida, per fi. A vegades, costa buidar-la, hi ha gent que s'aferra a aquests dossiers com paparres. Es queden amb el cap enfonsat entre torres de papers buscant, buscant, intentant endevinar les inicials i els pseudònims, intentant recordar aquell moment, o aquell altre. S'acosten, demanen.

“Només pot accedir al seu propi dossier. En cap cas podrà accedir a dossiers aliens, amb excepció dels de familiars directes morts”.

Cada any que passa des del final de la dictadura, de l'obertura dels arxius, són més els qui volen saber. Enfonsen la seva cara en la pols i l'aixequen, plorosa. Els he de demanar que surtin d'aquí perquè puguin fer les seves trucades.

Per un o altre motiu, tots s'enfaden. Fins i tot, aquells que no tenen dossier. “Que si jo vaig fer moltes coses, que si jo vaig repartir pamflets en contra del règim, que si jo escrivia poemes subversius. Que si a mi em van perseguir aquella nit, i van interceptar les cartes que mai vaig rebre”. Aquí no ens consta.

I, a tres quarts de nou, sol, per fi. Passejo entre les prestatgeries plenes a vessar, desbordades, hi ha dotze quilòmetres de passadissos. Sis-cents mil delators, gent normal, gent qualsevol, no són professionals. Els seus informes són molt rudimentaris. Escriuen amb ànsia, amb por, sense destresa. Escriuen amb esperança o amb odi.

Després de furgar en aquells que m'interessaven, vaig començar a agafar arxius a l'atzar. Ara, un em porta a l'altre, en una xarxa que no s'acaba. Una sola història escrita en dos milions de fragments. És clar que estic cansat. Me'n lleigeixo només un parell més, i tanco el dia.

HISTÒRIA #1

ARXIVER (NARRADOR)

20 de setembre de 1976. Primer dia de classe a la Facultat de Dret de la capital. L'estudiant Dumitru C. aixeca la mà, i diu en veu alta:

DUMITRU C

La meva companya, la camarada Eva P., dibuixa sobre un retrat de la dona del nostre dirigent, i mare de la pàtria. Concretament, li dibuixa un bigoti. Exigeixo la seva immediata expulsió de la Facultat i del Partit.

ARXIVER (NARRADOR)

La professora pregunta a la resta dels seus alumnes:

PROFESSORA

Hi ha algú que s'oposi a l'expulsió immediata de la camarada Eva P. de la Facultat i del Partit?

ARXIVER (NARRADOR)

Ningú va aixecar la mà. L'Eva feia quart de carrera. La seva nota pujava dues dècimes per sobre de la d'en Dumitru C. i tenia un considerable talent per al dibuix. Un de cada cinc estudiants de la Facultat era col·laborador.

3. PRIMER DE MAIG

L'Anna, l'Iván i en Víctor arriben a casa després de la manifestació del Primer de Maig. Canten una cançó patriòtica i fan com que no saben la lletra. Riuen

IVAN

Va, prou.

ANA

És que és tan divertit veure com t'inventes la lletra.

IVAN

D'acord, no me la sé, què passa?

VICTOR

A sobre desafinaves moltíssim.

IVAN

Això no és veritat.

ANA

Siii, sobretot a la part del final (*Canta imitant-lo*)

VICTOR

I el pitjor és que s'enganxa. Si algú desafina, els deu que són al seu costat acaben perduts, també.

IVAN

És que no em podia concentrar, amb la mirada del *tio* aquell a la nuca.

ANA

Ningú et mirava a tu, egocèntric, miraven la desfilada.

IVAN

Ana, saps perfectament que em mirava.

VICTOR

Doncs pel pròxim cop, t'aprens la lletra i no caldrà que ningú et vigili.

ANA

A vosaltres no sé què us sembla, però cada vegada són més carrinclones. El millor de tot, els *tios*

vestits d'obrer, fent així (*fa un ball que és com cavar amb una pala. En Víctor s'hi uneix*)

IVAN

Què passa, no n'heu tingut prou? M'ha de perseguir la desfilada fins a casa meva?

VICTOR

Per cert, gairebé ja la teniu arreglada, la casa.

ANA

Doncs jo m'ho he passat molt bé. M'encanta el Primer de Maig.

VICTOR

I a mi m'encanta el teu entusiasme, (*a Ivan*) a veure si se t'encomana una mica. Però reconec que allò dels obrers era una mica ridícul.

IVAN

Gràcies. El coreògraf no ha vist cap obrer en tota la seva vida. Tots amb els vestits impol·luts. Vols que m'ho cregui i em motivi? Posa'm un obrer ple de merda fins les celles, suat i cansat. Posa'm un pagès ple de fang, amb l'esquena destrossada, mort de gana.

ANA

Xxt! (*li mana baixar la veu*). Seria una desfilada preciosa.

IVAN

I que vinguin un dia al poble a agafar idees, oi Víctor?

VICTOR

Ana, tu encara no hi has anat!

ANA

No, encara no.

VICTOR

(*Al seu germà*) Per favor, treu una mica d'aquí la noia de la ciutat. I organitzem un menjar com els d'abans. Els diumenges no s'acabaven mai.

IVAN

Al camp, hi teníem de tot. Aquest i jo a vegades ens colàvem a la cuina i robàvem una ampolla d'aiguardent.

VICTOR

Érem uns taps de bassa. Explica-li allò de les gallines.

IVAN

Víctor...

VICTOR

Un cop, va vomitar a l'entrada de casa.

IVAN

Víctor!

VICTOR

I per que ningú se n'adonés, no se li va acudir cap altra cosa que portar les gallines perquè s'ho mengessin.

IVAN

Tenia tretze anys. *(A l'Ana)* No va funcionar.

[...]

IVAN

Voleu escoltar cosa bona, de la de veritat?

ANA

Els has aconseguit?

L'Iván porta els discos sobre els Raigs X.

IVAN

Un amic els fa al seu soterrani. Té una gravadora. Si li portes les radiografies, te'ls fa. Vaig poder arreglar el tocadiscos.

L'Iván els posa. Sona molt malament, però els tres resten al·lucinants escoltant-los.

Si vols, te'n deixo un parell. Mira, el de la fractura de maluc de la tieta Maria, o la pulmonia de... un senyor. Aquesta la vaig robar del contenidor de l'hospital. *(els hi allarga)*

VICTOR

No, és millor que els tinguis tu. Ja vindré a escoltar-los.

IVAN

Uh, què passa? Et fa por tenir-los a casa? *(Fa broma)*

VICTOR

No és això.

IVAN

Ui, Víctor, que cagat. Et registraran o què? Què ens has d'explicar, eh?

L'Iván canvia el disc. Escolten un moment la música.

VICTOR

La setmana passada em vaig afiliar al Partit.

Silenci.

IVAN

T'ho van demanar?

VICTOR

No... però has de ser del Partit un temps, si més endavant vols ser activista (*Riu*). Òbviament.

IVAN

Però tu no vols pas ser activista.

VICTOR

No. No ho sé, per què no?

L'Iván treu la música.

No em miris així.

IVAN

No em crec el que sento.

ANA

Iván, no dramatitzis, només s'hi ha afiliat. Tothom s'hi afilia.

IVAN

No pas tothom.

ANA

És només un cartonet. El tens aquí?

En Víctor treu el seu carnet i li allarga a l'Ana. L'Ana li pretén ensenyar a l'Iván, però aquest no el vol veure.

ANA

Iván...

IVAN

Vol treballar per a ells.

VICTOR

Continuaré amb la mateixa feina. Només que.../

IVAN

Que et paguen ells, i et converteixes en el seu gosset.

ANA

Iván, jo crec que el que necessita el Partit és, precisament, gent honesta com el teu germà.

IVAN

És clar, ara en Víctor canviarà les coses des de dins i tot serà meravellós.

VICTOR

No sé si canviaré res, tant de bo, però queixar-se de les coses en veu baixa i d'amagat tampoc serveix de gaire.

IVAN

Però com a mínim no contribueixo. Saps què fa un col·laborador, Victor? O l'únic que t'interessen són les botigues privades plenes de luxes?

VICTOR

És burocràcia. Faré informes de com avança la feina. Faré un seguiment de la producció. Faré/

IVAN

Al començament serà aixó. Després t'obligaran a fer coses pitjors. Ho saps prou bé. Tota la gent que acaba sent acomiadada, empresonada/

ANA

Xxxt!!

IVAN

/o desapareguda... D'on creus que surten els seus noms? Qui creus que fa aquestes llistes? Quan passa un col·laborador la gent calla, deixen una estela de silenci al seu pas.

Pausa

VICTOR

Iván, no tots són així. No faré mal a ningú. *Pausa. L'Iván se suavitza.*

IVAN

Començaràs a mirar tothom de dalt a baix. I t'engreixaràs. I si penses que lligaràs més, estàs molt equivocat.

VICTOR

Vaja, jo pensava que sí.

IVAN

(A l'Ana) En realitat ho fa per tenir i per fotre's tots els capritxos que vulgui, veritat?

VICTOR

Els compartiré amb vosaltres.

ANA
Gràcies, Víctor.

IVAN
Amb mi no cal que comparteixis res.

VICTOR
Posa una altra cançó.

IVAN
No ens delataràs per això, no? (*Fa broma*)

Escolten la cançó en silenci.

ANA
Per molts Primers de Maig junts!

HISTÒRIA #2

ARXIVER (NARRADOR)

Tardor de 1989. L'Alina T. fa cua a l'administració del bloc de pisos amb la seva filla Maria T., de 5 anys, per pagar les despeses de la comunitat. A dos quarts de nou, es talla l'electricitat, com solia ser habitual, amb l'objectiu d'estalviar energia. Mentre tot queda a les fosques, la Maria T. exclama, en veu alta: "*Maleïts porcs comunistes*". La seva mare li dóna una bufetada, i ella, mentre plora, respon cridant: "*I al pare, per què no li dius res?*". Sembla que tot es va resoldre amb una sanció lleu. Al cap i a la fi, són coses de nens.